

PODATKI

Evropska strategija za podatke

Podatkovni prostori ponujajo številne priložnosti. Cilj EU je, da postane vodilna družba, temelječa na podatkih.

Jure Jeraj, Martin Puhar, Flavio Fuart, Tomaž Čebela, GZS, Združenje za informatiko in telekomunikacije

Evropska komisija je Evropsko strategijo za podatke objavila v začetku leta 2020. Cilj strategije je, da EU postane vodilna družba, temelječa na podatkih. Ustvarjanje enotnega trga za podatke bo omogočilo prost pretok podatkov znotraj EU, kjer bo še poseben poudarek na pretoku in uporabi podatkov med sektorji v korist podjetij, prebivalcev, raziskovalcev in javnih uprav. Implementacija strategije skozi zakonodajne in tehnične ukrepe pa bo opolnomočila ljudi, podjetja in organizacije za sprejemanje boljših odločitev na podlagi analize podatkov, ki bi morali biti na voljo vsem pod določenimi pogoji.

Podjetja bodo lahko s pomočjo podatkovnih tržnic enostavno izmenjevala podatke.

Ključni zakonodajni ukrepi s tega področja so Akt o upravljanju podatkov, Akt o podatkih, Akt o umetni inteligenci, Akt o digitalnih trgih in Akt o digitalnih storitvah. Ta zakonodajni okvir postavlja jasna pravila za upravljanje s podatki, deljenje podatkov, reguliranje uporabe umetne inteligence ter upravljanje digitalnih trgov in storitev. Podpora podatkovni ekonomiji je eden ključnih ciljev Evropske strategije za podatke, kar je razvidno tudi iz sredstev, ki so temu namenjena v finančni perspektivi 2021-2027.

Na osnovi načel, postavljenih v strategiji, se je že začel oblikovati Evropski podatkovni ekosistem. Krovni elementi

ekosistema so podatkovne platforme (Data Platforms), podatkovni prostori (Data Spaces) in podatkovne tržnice (Data Marketplaces). Podatkovne platforme sestavljajo osnovno infrastrukturo za deljenje in procesiranje podatkov in dajejo možnost izrabe ekonomske vrednosti podatkov. Podatkovne prostore si lahko predstavljamo kot hrambe podatkov za določen namen, ki so strukturno in vsebinsko urejeni in v katera so vgrajena pravila in pogoji za deljenje in procesiranje podatkov. Ti katalogi so osnova za delovanje podatkovnih tržnic, ki bodo na eni strani omejevale in regulirale dostope in uporabo, na drugi strani pa nam omogočale prost, avtomatiziran, pretok podatkov, upoštevajoč zakonske okvire in pogoje uporabe, ki jih je predpisal lastnik podatkov.

Priložnosti podatkovnih prostorov

Pravni okviri, finančni instrumenti in prevzem teh konceptov s strani gospodarstva, raziskovalnih organizacij, držav članic in civilne družbe so ključni za vzpostavitev podatkovne ekonomije, gospodarsko rast in napredek civilne družbe. Številne priložnosti se odpirajo za ključne deležnike v tem procesu: gospodarstvo, prebivalstvo, znanost, vlade in javne ustanove.

Skupni evropski podatkovni prostori

Evropska komisija definira devet podatkovnih prostorov, ki so ključni za razvoj družbe in gospodarstva: zdravstvo, industrijska proizvodnja, kmetijstvo, finance, mobilnosti, zeleni dogovor, energija, javna uprava in kompetence. Potrebno bo

Priložnosti za javno upravo

- Izboljšan javni servis na meddržavnem nivoju
- Izboljšane javne storitve z uporabo umetne inteligence
- Evropska statistika v realnem času

Priložnosti za prebivalstvo

- Popolna kontrola nad osebnimi podatki
- Z ustrezno izmenjavo podatkov se bo prebivalstvu omogočila boljša kakovost življenja
- Dostop do prilagojenih in medsektorskih storitev B2C
- Povečanje možnosti monetizacije osebnih podatkov in nove poklicne možnosti

Priložnosti za znanost

- Povečanje družbeno-ekonomskega vpliva raziskovalnih podatkov prek vertikalnih domen in geografskih meja
- Splošni napredek in inovacij na podlagi boljše razpoložljivosti podatkov
- Priložnosti za razvoj podlag za nove poslovne modele na podlagi boljšega izkoriščanja podatkov.

Priložnosti za gospodarstvo

- Podatkovne tržnice odprtih podatkov bodo podjetjem izenačile in poenostavile izmenjavo podatkov
- Večja razpoložljivost obsežnih in heterogenih podatkovnih ekosistemov za potrebe umetne inteligence
- Inovativni poslovni modeli na podlagi podatkov
- Varen dostop do osebnih podatkov

Ustvarjanje podatkovne ekonomije (Evropska komisija, 2021)

zagotoviti dostopnost in interoperabilnost podatkov, saj se bodo v podatkovne prostore vključevali osebni, neosebni in industrijski podatki, ki bodo morali biti ustrezno zaščiteni za zagotovitev varovanja osebnih podatkov, poslovnih skrivnosti in intelektualne lastnine.

Finančni instrumenti Evropske komisije - program Obzorje Evrope in Digitalna Evropa bodo zagotavljali pogoje za raziskovalno dejavnost, inovacije in implementacijo končnih rešitev na teh področjih v EU.

Ekosistem evropskih in slovenskih organizacij

Evropska komisija zagotavlja pogoje za implementacijo podatkovnih

prostorov, aktivno izvajanje, postavljanje tehnoloških standardov in razvoj tehničnih rešitev pa prepušča deležnikom podatkovnega ekosistema. S tega vidika je ustanovljena DSBA (Data Spaces Business Alliance), ki združuje štiri najpomembnejša evropska združenja na področju podatkov: BDVA (Big Data Value Association), FIWARE, Gaia-X in IDSA (International Data Spaces Association). BDVA že objavlja skupna stališča in referenčne arhitekture za podatkovne prostore. Začeli so se prvi pilotski projekti implementacije osnovnih komponent in primerov uporabe. BDVA se osredotoča na vrednost podatkov in podatkovno ekonomijo, FIWARE z implementacijo tehničnih rešitev in standardov, Gaia-X z upravljanjem podatkov in protokoli za posredovanje med ponudnikom in

IKT Horizontalna mreža, katere upravitelj je Združenje za informatiko in telekomunikacije pri GZS, je član FIWARE, BDVA in Gaia-X. Vzpostavljen je tudi Gaia-X Hub Slovenija (GXH-SI), ki je glas uporabniških ekosistemov na nacionalni ravni. Glavni cilji so razviti ekosisteme, povezati nacionalne pobude, koncentrirati kompetence in znanje in zagotoviti osrednjo kontaktno točko zainteresiranim stranem v Sloveniji. IKT Horizontalna mreža je bila že doslej aktivna pri standardizaciji podatkovnih modelov na področju pametnih mest in skupnosti, kjer so že na voljo priporočila, referenčna arhitektura in standardi. IKT Horizontalna mreža se bo tudi v prihodnje aktivno vključevala v razvoj skupnih evropskih podatkovnih infrastruktur, saj je postala del mednarodnega konzorcija, ki razvija standarde za podatkovne prostore na področju znanj in spretnosti (projekt DS4Skills), ki ga vodi organizacija DIGITALEUROPE ter na področju pametnih in trajnostnih mest in skupnosti (projekt DS4SSCC), ki ga vodi organizacija OASC – Open & Agile Smart Cities.

uporabnikom podatkov, IDSA pa postavlja referenčne arhitekture in pravila za združevanje podatkov. ■

»Za koordinacijo in povezljivost domenskih podatkovnih prostorov v EU bo poskrbel projekt Data Spaces Support Centre (DSSC), ki bo postavil temelje vsem podatkovnim prostorom na evropskih tleh in predstavlja nov razvojni pospešek za rast digitalne in podatkovne ekonomije in posledično tudi konkurenčnosti EU. Center bo imel vlogo koordinatorja in bo vsebinsko podpiral evropske podatkovne prostore. Financiral se bo iz instrumenta Evropske komisije - program Digitalna Evropa,« pravi **Andreja Lampe, vodja IKT horizontalne mreže.**

